

видозмінами, характерними для українського ринку злиттів і поглинань; професійну PR-кампанію.

Таким чином, забезпечення захисту підприємств від недружніх поглинань й підвищення їхньої економічної безпеки є важливими чинниками досягнення гомеостазису господарських систем у сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Малюта А. Н. Гиперкомплексные динамические системы / А. Н. Малюта. – Львов : Выща шк., 1989. – 120 с.
2. Мазур И. И. Управление проектами / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге. – М. : Омега-Л, 2006. – 664 с.
3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 580 с.
4. Ансофф И. Стратегическое управление : пер. с англ. / И. Ансофф ; [сокр.; под ред. Л. И. Евенко]. – М. : Экономика, 1999.
5. Хэмел Г. Стратегическая гибкость / Г. Хэмел, К. Прахалад, Г. Томас, пер. с англ. : Д. О'Нил. – СПб. : Питер, 2005. – 384 с.

Ковальов Є. В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та фінансів Харківського національного університету внутрішніх справ

УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Злочинна економічна діяльність наявна в економічному житті всіх країн світу. Підходи дослідників до визначення сутності та місця злочинної економіки є досить різноманітними та суперечливими. Відповідно до прийнятої нами класифікації, суспільну економічну діяльність варто розділити на формальну (здійснюється у встановлених правових межах) та неформальну (здійснюється поза межами правового поля, ухиляється від обліку та оподаткування). Неформальна економіка, на нашу думку, охоплює економіку власних потреб, тіньову та кримінальну економіку. Обсяги неформальної економіки в

Україні на сучасному етапі сягають 67 % ВВП країни (приблизно 57 млрд дол. США).

Економіка власних потреб передбачає роботи у домашньому та присадибному господарстві. Формально ця діяльність повинна підлягати оподаткуванню, проте в цьому господарському секторі роботи здійснюються кожною людиною (родиною) у вільний від виробничої праці час, спрямовані переважно на підтримку власної життєдіяльності та мають відносно незначні обсяги. Тому цю діяльність доцільно звільнити від оподаткування. Результати діяльності цього сектору необхідно враховувати у складі ВВП. За нашими оцінками обсяг економіки власних потреб становить 8 % ВВП країни (приблизно 7 млрд дол. США).

До тіньової економіки зараховуємо господарську діяльність, спрямовану на виготовлення товарів і надання послуг, виробництво яких не заборонено законом, але яке приховують від обліку та оподаткування. Результати тіньової економіки необхідно включати у склад ВВП країни. Актуальним на сучасному етапі є створення методів виявлення тіньової господарської діяльності суб'єктів підприємництва та умов переходу економічних процесів з «тіні» у формальну сферу. Згідно з нашими дослідженнями, обсяги тіньової економіки в Україні досягають 37 % ВВП (приблизно 31 млрд дол. США).

До складу кримінальної економіки належить господарська діяльність, заборонена чинним законодавством. Вона завдає шкоди державі, родині, особистості: виробництво та продаж зброї, наркотиків, торгівля людьми, грабежі, рекет, корупція тощо. Господарські результати дії цього сектору необхідно враховувати на основі статистичного обліку, але не включати до ВВП країни. Правоохоронні органи мають здійснювати кримінальне переслідування суб'єктів господарської діяльності, які працюють у цьому секторі, і намагатись повністю його ліквідувати. Відповідно до наших розрахунків, обсяги кримінальної економіки дорівнюють 22 % ВВП країни (приблизно 19 млрд дол. США).

Відповідно до чинного законодавства, всі складові неформальної економіки кваліфікують як злочинну економічну

діяльність. На нашу думку, є достатньо підстав зараховувати до такої діяльності тіньову і кримінальну економіку. У неформальній економіці можна виокремити такі характерні ознаки: нанесення економічної шкоди інтересам широких верств суспільства (державі, регіонам, підприємствам, громадянам); висока «ефективність» економічних злочинів – значне збагачення за низьких витрат і відносної небезпеки; систематичне повторення або розвиток; здійснення економічних злочинів у межах або під прикриттям формальної економічної діяльності; організований або груповий характер економічних злочинів; використання для здійснення економічних злочинів недоліків у веденні формальної економічної діяльності; висока «гнучкість» економічних злочинів, їх швидке пристосування до чинних умов господарювання; різноманітність форм прояву економічних злочинів, їх постійний розвиток та удосконалення; складність економічних злочинів, високий рівень їх інтелектуального та наукового забезпечення; «ланцюговий» характер економічних злочинів; неоднозначність економічних злочинів – з одного боку така економічна діяльність несе значну шкоду, а з іншого – може приносити користь людині, регіону, державі; економічна злочинність стає економічною основою для оволодіння владою – проникнення у владні структури та підтримка злочинних і терористичних угруповань.

Найбільш важливими, на нашу думку, причинами значного поширення злочинної економіки в Україні є: прагнення підприємців в умовах становлення та розвитку ринкових відносин до швидкого збагачення та накопичення капіталу; привабливість економічних злочинів через високий рівень матеріального збагачення за відносно низьких витратах, ризику та небезпеки; складність офіційних організаційних процедур початку та ведення бізнесу; низький рівень інформаційного забезпечення бізнесу; нестабільність і складність системи оподаткування; низька ефективність роботи корпусу державних службовців; недостатньо активна позиція держави щодо протидії економічним злочинам.

Таким чином, економічна злочинність – це досить складне і загрозливе для економічної безпеки держави явище.

Ефективну протидію неформальній економіці необхідно базувати не на окремих напрямках, а на системі економічних, організаційних та правових заходів. Найголовнішим заходом у боротьбі з економічною злочинністю вважаємо створення системи загальнодержавного моніторингу та наукового аналізу стану і розвитку процесів економічної злочинності у межах держави, регіонів, галузей. На жаль, на сучасному етапі боротьба полягає переважно в усунення наслідків злочинної діяльності в цій сфері. Таким чином, варто визнати актуальними сучасні дослідження причин, умов існування, закономірностей розвитку економічної злочинності, постійний моніторинг реального стану економічної злочинності, розроблення напрямів і методів ефективної протидії. Для якісного виконання цих завдань на базі наукових та навчальних закладів доцільно формувати наукові школи і регіональні центри дослідження, створювати організаційний механізм збирання відповідної інформації, необхідної для аналітичного виявлення та прогнозування розвитку злочинної економіки. Міцна наукова база дослідження економічної злочинності у країні має стати надійною основою якісної роботи правоохоронних органів у боротьбі проти економічної злочинності.

Суттєвий вплив на зниження економічної злочинності мають заходи: спрощення організаційних процедур початку та ведення бізнесу; оптимізація кількості напрямів підприємницької діяльності, які підлягають ліцензуванню; створення системи ефективної мотивації та посадових переміщень чиновників; лібералізація і стабільність умов оподаткування; забезпечення підприємницьким структурам швидкого та вільного доступу до інформаційних джерел; стабільність та послідовність у діях правоохоронних органів проти економічної злочинності.

Таким чином, лише системний підхід у застосуванні економічних, організаційних та правових заходів може ефективно сприяти суттєвому зниженню економічної злочинності та зміцненню економічної безпеки України.

Копан О. В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ;
Ігнатко В. С. – кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Злочинність, особливо в її організованих формах, будучи історично і соціально мінливим кримінально-правовим явищем як в рамках Європейського Союзу, так і в усьому світі, давно вийшла за національні кордони. Причому цей процес набув масштабного характеру.

Ця ситуація ускладнюється зростанням кількості правопорушень міжюрисдикційного характеру і тим, що на європейському континенті є держави з різними традиціями правового регулювання та боротьби зі злочинністю.

Перед державами ЄС гостро постало питання щодо налагодження міждержавних правових зв'язків у сфері кримінального судочинства, оскільки європейський інтеграційний процес має на меті досягнення свободи, безпеки і правосуддя на широкому європейському просторі. Починаючи з 1999 р., в ЄС почали з'являтися нові спеціалізовані інститути (Європейська поліцейська організація, Європейська організація правосуддя, Європейське бюро по боротьбі з шахрайством та ін.), що складають організаційну взаємодію.

Однією з організаційно-правових форм взаємодії держав – членів ЄС (а також їх судів і компетентних органів, зокрема поліцейських, митних та інших спеціалізованих правоохоронних служб) у сфері боротьби зі злочинністю є діяльність спеціалізованих установ і органів ЄС.

В ЄС з метою реалізації поліцейського і судового співробітництва у кримінальних справах створені та функціонують спеціалізовані органи і установи – це Європол та Євроюст. Окреме місце відведено також Європейському бюро по боротьбі з шахрайством (ОЛАФ), Фронтекс і Комітету оперативного